

Kunst in transitie - Over de maatschappelijke impact van participatieve kunstpraktijken

Verslag expeditie Zeeland

23 september 2014

Programma

- 09u30: onthaal in Terneuzen (El Cantina, Achter de Kerk 7, Terneuzen)
- 10u00: reflectie op kunst & zorg
- 12u30: vertrek naar Zierikzee met lunch op de bus
- 13u30: kennismaking met het project 'Krot of Kans' (centrum Zierikzee)
- 16u30: vertrek naar Zonnemaire
- 16u45: Kennismaking met Jaap Verseput (Schapenweg 1, 4316 PK Zonnemaire)
- 18u00: diner
- 19u00: terug- en vooruitblik na 3 expedities 'Kunst in transitie'
- 19u30: film en muziekoptreden van Jaap Verseput & band
- 20u00: einde en terugrit

Praktijkbeschouwing

1. Zeeuwse Gronden & kunstenaarscollectief COLTEK

Speech Jan Blarikom, directeur Zeeuwse Gronden:

Psychiatrie en kunst lijkt voor de hand liggend. 'Iedere kunstenaar is gek.' Cijfers: ongeveer 15% van de kunstenaars kampt(e) met een psychiatrische aandoening. DSM3: symptoom van manische fase is scherpe en buitengewone creatieve gedachtengang. Tegelijk vraagt kunst discipline, veel oefening... en staat vaak gespannen voet met psychiatrische aandoeningen. Dus vanzelfsprekend is het zeker niet. De link kunst en psychiatrie vraagt een meer antropologische benadering. De mens beschikt over een aantal vrijheidsgraden: het vermogen om somber, blij...te zijn en uitzonderlijke gedachtegangen te volgen (= vrije speelruimte van de mens). Stoornissen verwijzen naar deze heel fundamentele eigenschappen van de mens en zijn er ook dankzij deze vrije speelruimte. Naast de afdeling creatieve therapie ondersteunen we het kunstenaarscollectief COLTEK. We voorzien hen van accommodatie en materialen en de betrokken (vrijwillige) begeleiders krijgen een vrijwilligersvergoeding.

Bezoek en presentatie COLTEK

(Rita Van Amersfoort, Sara Van de Wege en Herman Loof):

Wij zijn een collectief van Terneuzense kunstenaars. Toegankelijk voor iedereen die zich

serieus wil bezighouden met het scheppen van beeldende kunst.

In '99 opgericht door een aantal kunstenaars met psychische kwetsbaarheid vanuit de nood aan een eigen plek. COLTEK is een werkplaats annex ontmoetingsruimte voor kunstenaars met of zonder psychiatrische achtergrond. We kiezen expliciet niet voor een 'GGZ'-stempel (*nvdr: geestelijke gezondheidszorg*)

We zijn een laagdrempelige voorziening midden in een woonwijk, mede toegankelijk voor de buurt. Minimale deelnamekosten. Het atelier is 3 middagen per week open voor ongeveer een 5-tal deelnemers per keer. In totaal werken ze met een groep van een 15-tal mensen Er zijn vrijwillige begeleiders aanwezig, die zelf als kunstenaar actief in het atelier creëren (ook buiten de openingsuren).

We zetten ook in op beeldvorming, acceptatie van het anders zijn.

De link met de buurt zit in de eerste plaats in een goed contact met de wijkraad. Bvb zaterdag is het burendag en worden er workshop gegeven voor kinderen uit de buurt. In samenwerking met de wijkraad worden ook cursussen gegeven aan volwassenen.

Visie COLTEK: iedere burger heeft het recht op een eigen ruimte in de maatschappij en het recht om zich uit te drukken. Als kwetsbare burger is het moeilijk om deze rechten op te eisen.

In het begin werden we gesubsidieerd als vernieuwend project met het oog op reïntegratie van mensen met een psychische kwetsbaarheid in de samenleving. Toen deze subsidie wegviel, is het geld overgegaan naar de gemeente. Die gaf echter het signaal dat we zelf maar financiering moesten zoeken. Toen besliste de psychiatrische zorginstelling Zeeuwse Gronden om ons te ondersteunen. Er kwamen sowieso al patiënten van hen naar ons atelier, dus was de ondersteuning voor hen een logische stap. We zijn een LAT-relatie overeengekomen. Zij zorgen voor de financiële kant (huurcontract overgenomen en voorzien in materialen en vrijwilligersvergoedingen) en in ruil daarvoor bieden wij mensen ondersteuning. Zeeuwse Gronden is niet dwingend in wie van de diensten gebruik maakt. Er is wel regelmatig informeel overleg.

Zeeuwse Gronden benadrukt het belang van zo'n plek in de wijk.

Dit is geen plek waarop we veel verdienen (zoals bij onze woonlocaties of zorgkantoren, bvb wel het geval is), maar als je gaat denken in termen van output dan zou dit atelier nooit bestaan. Maar we vinden het belangrijk dat die plek er is. We zien dit als een vrijplek. Eén van de krachten van Zeeuwse Gronden is dat we slagkrachtig zijn. Niet te veel praten, dat is ons motto. Het is slimmer om het gewoon te doen als je de kracht in huis hebt.

Vragen en discussie:

"COLTEK is opgericht voor eigen werk van individuele kunstenaars. Wanneer is de keuze genomen om te werken met en zonder mensen met psychische beperking?"

Die was er eigenlijk al wel in het begin, maar minder uitgesproken dan sinds we met Zeeuwse Gronden werken. Maar dus wel verschuiving van 'we doen het voor onszelf' en 'we doen het ook voor anderen'. Nu is er wel een opsplitsing tussen eigen werk en deelnemers. Niet elke deelnemer is lid van het collectief.

Waaruit bestaat de begeleiding?

Die is heel individueel. Dat is per deelnemer verschillend.

Ons idee van zelfzorg gaat niet over professionele zorgbegeleiding, maar over begeleiding van mens tot mens.

Werken jullie samen met andere artistieke partners?

We worden in de binnenstad gezien als kunstatelier. Er is ook een kleine kunsttuin. Maar tot nu toe zijn er geen samenwerkingen met musea of galeries. Het is heel moeilijk om professionele partners te strikken of om contacten te leggen met ondernemers.

Sinds kort zijn er verkennende samenwerkingen en gesprekken met de kunsteducatieve organisatie Toonbeeld. Vanuit welke agenda/noodzaak ontstaat deze samenwerking?

Toonbeeld werkte nogal op een eiland, heel aanbodgericht. Zij zijn blij met het contact met COLTEK omdat het maakt dat ze zo meer over het muurtje zijn gaan kijken. Ook slagen ze er niet altijd in om diverse doelgroepen te bereiken, ook al is hun visie dat ze openstaan voor iedereen. Hiervoor is een specifieke samenwerking zoals met COLTEK een meerwaarde. Maar de samenwerking is niet altijd evident en stuit op moeilijkheden rond financiële afspraken.

Een psychiatrische instelling, een kunstenaarscollectief, een centrum voor de kunsten... Zij werkten vroeger op een eilandje en komen nu –met name door de recente bezuinigingen- tot samenwerkingsverbanden.

In dat geval komt het erop neer dat je jezelf als organisatie opnieuw moet uitvinden. Willen we cursussen blijven geven of wil ik me meer gaan verbinden met de wijk? Je moet keuzes durven maken, tot nieuwe combinaties komen. En wil je die waarmaken moet je ook arbeidskracht vrijmaken in de organisatie en nieuwe afspraken maken met subsidiënten. Geld is ook een waarde om inhoudelijke zaken uit te drukken. Het spannende van het verbinden van verschillende allianties is dat financieringsbronnen ook kunnen verschuiven.

Het gaat om het verbinden. We dachten altijd dat ons centrum voor de kunsten een hoogstaande missie had en dat mensen zich bij ons verder konden ontwikkelen. Maar veel meer dan ons te richten op ons aanbod moeten we erop gericht zijn om ons als organisatie te verbinden met vraag en behoefte uit de samenleving.

Toch even schetsen: veel organisaties hebben zich de voorbije jaren ontwikkeld en geprofessionaliseerd (ateliers, muziekscholen, centra voor de kunsten...)... waar tot voor kort heel wat overheidssteuning voor was. De markt is nu veranderd. Minder mensen gaan naar deze instellingen toe. Dat neemt af over de hele linie. Bijgevolg: de financiële middelen, de legitimatie verandert. Er wordt nog steeds veel geld gegeven voor kunsteducatie in scholen, maar als je een verhaal wil ophangen aan de noodzaak tot ontwikkeling van culturele competenties van volwassen burgers dan wordt het moeilijk. Gemeenten hebben daar geen cent meer voor over. Ik merk dat nu in Vlissingen. Die moeten heel drastisch bezuinigen. Van 5 miljoen naar 2,5 miljoen. Er blijft dus enkel een bib en een half museum over.

“COLTEK profileert zich nu als een vrijplaats die zich niet openlijk wil associëren met psychiatrie. Dat is een tamelijk eenzijdig verhaal. Is het (commercieel) niet interessant om te werken met psychologen die observeren wat hier gebeurt?”

De kracht van dit atelier is dat dit ontstaan is door de mensen zelf. Het unieke van een plek is net dat niemand naar je kijkt. Het is je eigen proces en je kiest zelf wanneer ik ermee naar buiten kom. De nood van die plek hebben meerdere mensen.

Maar misschien slagen we er onvoldoende in om de noodzaak hiervan te duiden. We zouden ambtenaren hier moeten uitnodigen, die geen idee hebben van wat zich in de samenleving afspeelt.

“Ik hoor hier weinig het perspectief van de kunstenaar, de noodzaak van kunstenaars om hun werk te financieren zonder ambtenarij en die wel interesse hebben om zich te verbinden met zorg. Die mensen die zorg nodig hebben uitnodigen in hun kunstwerk, om mee het kunstwerk te maken.”

Dat is een ander creatieproces. Wat jij bedoelt is dat je door als kunstenaar op een bepaalde plek te zitten en met bepaalde mensen in contact te staan je kunstwerk voortdurend verandert. In dat geval blijf je zelf bepalen wat dat kunstwerk moet inhouden. Dat doen wij niet. Wij nodigen mensen niet uit om mee te werken aan ons kunstwerk, maar creëren een veilige plek voor hen waar ze zelf kunnen creëren en helemaal zelf bepalen wat ze maken. We ondersteunen hen, maar laten hen volledig vrij in hun creatieproces.

Krot of Kans:

Presentatie Kathrin Ginsberg, directeur CBK

De plek waar we nu zijn is al de vierde locatie in Zierikzee. Het moet zijn dat we een succesformule te pakken hebben die commercieel interessant is want de 3 vorige locaties in Zierikzee zijn verkocht voor we er aan het werk konden.

Alle informatie over dit project vind je op www.krotofkans.nl.

Dit project is een initiatief van CBK Zeeland, centrum voor beeldende kunst, vormgeving en architectuur.

Krot of Kans draait voornamelijk om architectuur. Maar liefst van al brengen we in onze projecten samenwerkingen tussen de 3 disciplines op gang.

We zijn een provinciale instelling, maar ook de gemeentes doen een beroep op ons om een project te initiëren of uit te dragen. We vragen altijd aandacht voor het omringende land, de hele leefomgeving van de Zeeuwen. Op het platteland en in de steden. En we willen daarbij zoveel mogelijk mensen bereiken. We doen dat nooit alleen, maar met partners. Ook bedrijven en particulieren.

We kiezen specifieke locaties. Bvb een debat over de Westerschelde voeren we op een boot op de Westerschelde. Dat geeft een extra dimensie aan het gesprek.

De maatschappelijke noodzaak voor het project Krot of Kans ligt erin dat Zeeuws-Vlaanderen een top-krimpregio is (naast Limburg en Oost-Groningen). Heel veel particuliere woningen komen leegstaan en men krijgt ze niet meer verkocht. Het is niet helemaal duidelijk waarom dit niet lukt.

Wij dachten: als je nu eens bij de mensen zelf gaat zitten, bij de mensen in de buurt: wat hoor je dan? Welke problemen openbaren zich? Dat is een formule die werkt, in een vertrouwde omgeving waarin de buurtbewoners de experts zijn.

We zijn in één gemeente begonnen, maar al snel volgden andere gemeentes. Uiteindelijk hebben we 4 huizen bewoond. Het krot ontvangt gasten, wordt een experimenteerplek en vervolgens verkoopt het zichzelf. Het wordt een kans en het wordt verbouwd. Het gaat vaak om huisjes van wooncorporaties die we ter beschikking kregen. Vaak ook met interieur erbij.

De kunstenaars die het huis bewonen, gaan kansen signaleren met bewoners. Bvb ideeën geven op post-its, bespreken en delen. We vragen de kunstenaars om nieuwe scenario's te schrijven voor de buurt. Het krot wordt ook een ontmoetingsruimte. Iedere bewoner nodigt de eigen kring uit. Soms werd een huis een tentoonstelling.

Alle verhalen van gasten werden verzameld in een inspiratiebox, op een blog gezet... Als je ziet wat je samen hebt verzameld, dan kan dat niet anders dan tot oplossingen leiden.

We zijn nu gestart in Schouwen-Duivenland. Dat is een anticipeerregio: er wordt krimp verwacht. Dat maakt het wel extra lastig, want mensen zien de noodzaak nog niet. Het besef is nog niet doorgedrongen dus ben je de boodschapper van slecht nieuws.

Presentatie André Kwakernaak, coördinator architectuur CBK

In Zonnemaire hebben we aan diverse kunstenaars de vraag gesteld wat je kan doen met kleine huisjes. Ieder heeft vanuit eigen identiteit ideeën aangebracht. We zoeken expliciet deze diversiteit aan mensen op omdat ze verschillende spiegels bieden. Samen met de buurt zijn we het gesprek aangegaan: wat is er nodig voor de buurt? Snel werd duidelijk dat bewoners een gezamenlijke plek wilden waar ze discussie konden voeren.

In Zierikzee wordt de problematiek wat groter. In veel binnensteden ontstaat leegstand in winkelpanden. Vroeger als er een gat in de markt was (letterlijk) dan werd het direct opgevuld. Nu gebeurt dat niet meer. Hoe komt dat? Waar lopen we tegenaan? Het plezier om in het gat te springen zijn we kwijtgeraakt. We worstelen met de vraag hoe we dit kunnen terugdraaien.

Vgl met verkeer: als we in beweging zijn is een vangrail handig. Bij stilstand kan je er niet meer uit. In India wordt een file een verdienmodel (allerlei verkopers). Hoe kunnen we weer gebruik maken van onze natuur, onze eigen identiteit? Hoe kan je een koers gaan varen waarin we ieder weer van waarde zijn? Wat we in ieder geval geleerd hebben, is samenwerken.

Presentatie Marjolijn Boterenbrood, beeldend kunstenaar

Mijn manier om een gebied te verkennen is door erdoorheen te spiralen. Het huisje waarin ik terecht kwam, was ingericht met eikenhout. De vloer heb ik belegd met kranten die dagelijks bezorgd worden. Het raam heb ik met karnemelk ingesmeerd met een roller en er een spiraal uitgekrabd met een mesje.

Toen ik de eerste dag rondfietste in de omgeving was het doodstil. Dat gevoel van ruimte maakte veel indruk op me. Gevoel voor ruimte. Ik nam foto's en projecteerde die 's avonds op de muur. De choreografie van de boer, de wateroverlast, de oude dijken als beeldhouwwerken. Landart van de boeren, van de wegenbouwers...

Ik voerde gesprekken met bewoners, boeren en onderzoekers over wateroverschot, brak water. Bvb boeren die geen water kunnen oppompen omdat het dan brak water is.

In Zonnemaire zijn geen winkels meer. Iedereen neemt de auto om naar grotere winkels te rijden. Ik projecteerde streekproducten op het raam alsof je ze zou kunnen verkopen. Schouwen-Duiveland biedt zoveel mogelijkheden. Je zou dit op de kaart kunnen zetten: de economische mogelijkheden, de streekproducten, de verhalen. Kortom: de culturele en economische uitstraling van Zonnemaire op de kaart.

Vragen & discussie

“Wat is het precieze einddoel, de agenda achter dit project?”

Het doel is om zoveel mogelijk kansen te signaleren, maar wat het is en hoe we er komen blijft open en is voor iedereen anders. Het is onderzoek. Soms liggen de antwoorden voor het oprapen, maar je moet ze wel zien.

“Hoe lang bleven de kunstenaars in de huizen?”

De ene kunstenaar was er één week, sommigen hebben er een maand gezeten. Vaak houdt het project ook niet op na de periode dat iemand in een huis verblijft.

“Wat heeft het aan doorwerking? Wie gaat aan de slag met de onderzoeksresultaten?”

De wooncorporaties, maar ook de particulieren uit de omgeving, de kunstenaars... Wij bundelen ze en aan het einde van een woonperiode is er een tussenpresentatie. Alle bewoners zijn er, maar er zijn ook gemeenten, woningcorporaties, ondernemers, geïnteresseerden, verzekeraars... In Zeeuws-Vlaanderen zijn er concrete trajecten uitgekomen. Bvb Upgrade: particulieren kunnen geld lenen en op een goedkope manier saneren. Klusproject in Sluis: met particulieren aan de slag gaan om woningen op te knappen. In Hulst: het contact tussen gemeenten en particulieren. Er zat een enorme kloof tussen beiden en door die samen te brengen is er wel een beter contact gegroeid.

Van een individueel probleem evolueer je naar een gezamenlijk probleem door het op een gezamenlijke agenda te zetten.

“Kan je iets doen met die panden zonder je in te schrijven in die hele marktlogica? Is het doel nu om die huizen verkocht te krijgen of kan je andere manieren van samenleven, intergenerationeel samenleven...onderzoeken.”

“Hoe weet je in een week tijd waar de échte behoeften liggen?”

Mariska Burger (SCOOP, Welzijn Middelburg)

We werken momenteel aan een theatervoorstelling over de participatiesamenleving. In Nederland is de wet maatschappelijke ondersteuning heel actueel. Mensen moeten weer voor elkaar gaan zorgen. Je moet niet meteen denken: het komt van boven. Eerst kijken ‘wat kan ik zelf?’, hoe kan ik mijn eigen problemen oplossen, wie zit er in mijn netwerk, wat zijn de collectieve zaken? Dat noemen wij ‘de kanteling’. Anders gaan denken, anders in het leven staan.

Dit sluit erg aan bij het opbouwwerk: mensen bewust laten worden van hun positie. Theater is een manier van opbouwwerk, als je het als middel gebruikt. Wat wij graag willen met het theater is mensen laten horen die nog onzichtbaar zijn. Werken met verhalen en dilemma’s uit de praktijk. Wat kan ik voor een ander doen als iemand iets voor mij doet?

Dat hele scala aan vraagstukken willen we door middel van theater op de planken brengen. Methode van Augusto Boal: maatschappelijke thema’s artistiek verbeelden met de mensen die ermee te maken krijgen. Je geeft mensen een stem. Werkelijkheid en spel lopen hier door elkaar. Wat gebeurt er als je iets uitprobeert?

“Riskeer je niet om ingezet te worden als instrument om mensen te masseren voor de participatiesamenleving. Waar zit de kritische massa, het politieke, de reactie? Wanneer is het een doekje voor het bloeden? Wanneer is het subversief?”

Vanuit welzijn hebben we een heilige visie dat je dingen zelf kan oplossen. We zien de kanteling als een kans, niet als een bedreiging.

Tafeldiscussies rond vijf thema's:

Na drie expedities in elke provincie is er nog veel waarover we het willen hebben. Op 26 februari 2015 organiseren we een inspiratiedag waarop we met een aantal inzichten uit dit traject naar buiten willen komen.

In de voorbereiding van deze inspiratiedag organiseren we discussiemomenten waarop we dieper op een aantal thema's willen doorgaan.

Als afsluiting van de dag stelden we ahv vijf thema's (die tot stand kwamen na brainstorm op de bus) een discussie-agenda op:

Tafel 1: Een andere kijk op de kunsten....

Waarover willen we het hebben?

De vraag naar participatie is groot, zowel bij kunstenaars (generatie jonge kunstenaars heeft meer behoefte om vanuit betrokkenheid bij de samenleving dingen te laten gebeuren, gesprek op gang te brengen tussen diverse burgers...) als bij kunstenhuizen (in functie van hun legitimiteit, afkalkend draagvlak, weinig divers publiek, elitair label...).

Toch gebeurt het in de praktijk te weinig. Daar waar het gebeurt, zit het vaak in de marge (bvb vanuit de publiekswerking). Er gaat slechts een klein percentage van subsidies en uitkoopsommen naar deze praktijken (participatieve kunstpraktijken, sociaal-artistieke projecten, kunst in de publieke ruimte). Er is nog veel schroom. Hoe kunnen we dit doorbreken? Een nieuwe taal om hierover te spreken, kan helpen. Participatie hoeft de autonomie van de kunstenaar niet in de weg te staan.

Tafel 2: Een andere kijk op zorg

Emancipatie en participatie zijn de twee beleidsthema's
Hoe organiseer je dat? Hoe krijg je beleidsverantwoordelijken met neus zelfde kant op?

Hoe kan interactie in kunst beide partijen (kunst & zorg) voeden?
We ervaren aan de ene kant het strijden voor vrijheid, de vrijplaats die kunst is. Aan de andere kant de verifieerbare doelstelling, toegepast resultaatgericht etc.
Het is of Ying of Yang, maar die zijn niet in balans. Wanneer begeef je je op de lijn van grassroots en wanneer op de lijn van institutie. Hoe kunnen we spreken over het effect van kunst in het leven van iemand die zorg nodig heeft? Hoe verhoudt de artistieke vrijplaats zich tot de omgeving?

Het is duidelijk dat het belang van praktijken als COLTEK meer zichtbaarheid moet krijgen bij beleidsverantwoordelijken.

Tafel 3: Een andere kijk op wonen en leefbaarheid

Wat verstaan we onder leefbaarheid? Een schone, veilige omgeving maar ook uitdagend en prikkelend door voorzieningen en initiatieven.

Beide ontbreekt vaak in Zeeland (er zaten alleen mensen uit Zeeland aan tafel): Facades / historische gebouwen / plekken zijn vaak wel mooi maar aan de achterkant vaak veel verrommeling, rafels waar niets mee wordt gedaan. Trieste, ontluisterende gaten in de stad. Er is weinig visie op hoe dat verder moet.

De bestaande voorzieningen zijn vaak braaf of alleen voor een elite die zich daar dan heel comfortabel bij voelt maar geeft geen uitdaging aan de gemeenschap.

Wat kan een kunstenaar doen?

We hebben bij het project 'Krot of kans' gezien dat er een reflectie mogelijk is tussen kunstenaars en de systeemwereld van ambtenaren, professionals, beslissers. Dat laat ze wel op een andere manier naar hun gebied kijken. Dat doen ze zelf onvoldoende dus kan nuttig zijn.

Maar toch vragen daarbij: lukt dat wel echt bij Krot of Kans? En als het al lukt is dat dan meer dan een leuk verzetje voor één dag en gaan ze dan niet terug over tot de orde van de dag? Waar zien we dat dit type reflectie ook echt bijdraagt aan grote maatschappelijke veranderingen?

Andere vraag: waar is de burger? In Krot of kans lijkt die niet echt aan bod te komen. Gaat erg over de plek. Het gevaar is dat je dan over hun hoofden heen reflecteert en je geen veranderingen kan aanjagen die ook van belang zijn voor de leefwereld. Simon Allemeersch in Rabot geeft wel de bewoners een stem maar laat vooral zien wat er niet goed gaat, welk potentieel men laat liggen.

Een volgende opgave zou zijn hoe je die potentie wel oppakt (netwerk / overlevingskunst in de marge) en ook daadwerkelijk omzet in maatschappelijke / fysieke ontwikkeling

Hebben we niet vooral gezien dat kunstenaars worden gebruikt om onbetaald in de tussentijd waarde te genereren die projectontwikkelaars dan kunnen incasseren (zie ook de Rabotsite met buurttuin). Kan dat anders?

We willen hierover met stedenbouwkundige planners, en beslissers (profs, politiek,) in gesprek of het ook echt kan om de potentie van de leefwereld en de verbeeldingskracht van kunstenaars mee te nemen in de realisatie van grote leefbaarheidsprojecten en ontwikkelingen.

We zijn ook benieuwd naar kunstenaars die echt invloed willen hebben op grotere ontwikkelingen en hoe ze denken dat waar te kunnen maken. Kortom, het mag niet blijven bij louter reflecteren, agenderen of protesteren maar vragen ons af of ook maatschappelijk handelen, het veranderen van de mainstream, mogelijk is.

Bedenking: Moet je dat willen? Wat zou je echt moeten nalaten/bereiken? Welke afspraken moet je maken om zo ver te kunnen komen? Wat is de rol van de leefwereld en wat is de rol van de systeemwereld daarin?

Tafel 4: Een andere kijk op samenleven en gemeenschap(svorming)....

Vertaalslag van termen tussen Vlaanderen en Nederland, de schaal

- "Hoe kan je praten over gemeenschap als men zijn burens niet meer kent?" (elkaar kennen is cohesie) "Dat gaat ook op voor professionals." (een ingesteldheid, manier van in het leven staan)
- "De schaal van een dorp, tegenover die van een stad. Dat praat je over andere dingen." (schaal)

- “Of mensen met een achtergrond in de migratie. Die kennen misschien hun burens niet, maar wel mensen aan de andere kant van de wereld, hebben daar affiniteit mee, een band die je ook als gemeenschap kan benoemen. Of delen onderling alleen maar het feit dat ze migreerden en eenzelfde startpositie delen op de plek waar ze nu leven.” (lokaliteit >< verbondenheid)

Individu tegenover gemeenschap

- “We zijn allemaal individualisten, dat is nu onze manier om alles te benaderen. Dat zie je ook in de buurtraad hier, mensen brengen alleen nog hun eigen kleine ergernissen aan, maar zien het groter geheel niet meer. Denken in gemeenschap, of zoeken naar het algemeen belang zit er niet meer in.” (vaststelling)
- Quote Margret Thatcher: *“There is no such thing as society, there are individual men and women. And there are families.”*
- “Ja en nee, want het verenigingsleven is er, verandert hier eigenlijk niet, maar verliest wel aantrekkingskracht.” “Maar individu is geen tegenstelling van gemeenschap.”
- Wat schort er? Is er dan iets nieuw? Anders? (terug individualisme) “Iedereen heeft wel een mening, maar wat doet die er toe als die door niemand gedeeld wordt?”
- Project ‘Krot of kans’. “Dat is op de dorpsraad besproken, maar is daar nooit opgepikt, dat passeert. Mensen vinden dat wel boeiend, maar als het niet blijft liggen, wat hebben ze er dan aan? Er was geen echte connectie, geen interactie.” Potentiële waarde werd niet gezien.

Kunstpraktijken verbinden, zoeken of onderzoeken ze dat algemeen belang?

- “Veel dingen moeten we wat groter kunnen bekijken, dat is iets voor kunst.” Sensibiliseren? “Mensen laten nadenken, anders kijken.”
- Kunnen kunstpraktijken verbinden? “Ja”.
- Kunnen kunstpraktijken die publieke fora, zoals de dorpsraad er één is, vernieuwen, er een soort alternatief voor zijn? “Taal van de kunstenaar, maar je moet dan ook iemand hebben die vertaalslag kan maken naar waar wat relevant is.” “Het moet dat ook klein durven houden, dicht bij mensen.”
- “Doelstelling moet wel in die kunstpraktijk zitten. Cfr krot of kans, dat zit in een ander doelenkader. Je moet kunstenaars hebben die de interactie opzoeken.”
- “Hoe hier samen-leven is wel een goeie vraag, maar wie stelt ze? Welzijnswerkers of kunstenaars?”

Tafel 5: Een andere kijk op instituties, geld, macht, structuren, beleid,

In hoeverre kunnen we afscheid nemen van de overheid, en ons werk zelf organiseren? (we zitten in een tijd van transitie, hebben ons laten ringeloren door overheid, we moeten zelf coöperaties oprichten, financiering vanuit eigen netwerk)

Institutionalisering van 15-20 jaar, heeft voor zekere stagnatie gezorgd bij grote huizen. Zelfbedruiping, coöperatie als alternatief voor vzw's onder de overheid.

Aan elkaar leveren, 'deeleconomie' als alternatief: meer delen dan bezitten. Kan zowel organisatorisch als inhoudelijk. Tussen leeftijden, tussen ...

Kunnen we de macht teruggeven waar ze hoort: bij de mensen zelf? En hoe organiseren we dat zo dat het veilig voelt? En wat is daarnaast nog de taak van de overheid?

Wat zijn commerciële mogelijkheden, en de gevaren? Hoe krijgen we het bedrijfs-leven meer verbonden met onze praktijk? Verbinding kunst en ondernemers.

De zeer dubbele betekenis van 'zelfstandigheid', wat is het verschil tussen zelforganisatie en gedwongen 'zelfredzaamheid'?
Rol van autonomie in een context van krimp? (zeker in context van zorg)

Kortom, de hamvraag is: Hoe win/bewaak je onafhankelijkheid en autonomie in een participatiemaatschappij en een praktijk die zich wil verbinden met de samenleving, in een krimpende werkelijkheid?

Mensen om daar mee over na te denken:

- Mensen van grote huizen: hoe verhouden ze zich tot wat er zich afspeelt
- Mensen die kiezen voor alternatieve manier van leven en werk: zelfvoorzienende projecten.
- Mensen met expertise in coöperatie (Tine De Moor (zie 'Niets is verloren' – Kask, Timelab Atelier de stad)
- Wim Distelmans,
- Mensen die anders bezig zijn met vergrijzing in onze samenleving: Marc Bouteiller (produceerde film Before You Go) – asbl Present Perfect...

